

Meridiana

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 17

Barcelona, 6 de maig del 1938

Preu: 50 cèntims

LES VIRTUTS DELS CATALANS

LA IL·LUSIO

Catalunya és un poble ple de defectes i de virtuts. Els contrastos i els alts i baixos són constants; diria's que la nostra terra és impulsada per un incessant flux i reflux. El tarannà dels catalans no admet termes mitjans; salta de la depressió a l'eixaltació, de la mansuetud a la feresa, de la vacil·lació a la més decidida fermesa, de la inconstància a la constància obstinada, de la prudència a la temeritat, de la por a la valentia, del temor a l'heroisme.

Poble emprenedor i audaç, sovint aventurer, és mogut moltes vegades per egoïsmes i per sentiments de gasiveria i, encara, per una simpàtica trapelleria bergant. Passional per essència, actua a voltes desposseït de tota noció de justícia i adhuc amb crueltat o bé és emportat per un sentimentalisme fet de blanquesa; no és gens estrany que en un tancar i obrir d'ulls es passi d'un estat a l'altre. Cada català porta un rei al cos, diu un aforisme nostrat, i això no té el caràcter d'absolutisme que li vol donar la dita popular, és un fet real en molts casos i comporta, en conseqüència, una mica de vanitat i un bon tros d'urc, una manca de despesa i també una ombra de tirania, una afeció massa acusada per les comoditats i un viu sentit pràctic de les coses, un poc d'inconsciència en l'obrar i, alhora, una convicció que hom posseeix la pedra filosofal i és un set-ciències, en fi, una tossuderia.

Moltes de les seves qualitats deriven, precisament, d'aquesta barreja de característiques del contrast temperamental que nia en cada pit i en cada cor dels catalans. En un moment donat, els defectes són esborrats de rel pel doll de les virtuts, i aquesta superació de què és capaç la nostra raça ens condueix a les més inaudites empreses i constitueix la nostra joia nacional. Catalunya és un poble tenaç i feiner que vol desenvolupar-se folgadoament i afronta el risc; confiat i optimista, no posa mai en tensió totes les seves qualitats fins al moment que el perill imminent no li obliga. Individualista en la calma, sap cedir-ho tot quan les circumstàncies amenacen amb les tenalles de l'asfíxia.

Si algunes vegades Catalunya presenta l'angoixós espectacle d'una fallida col·lectiva, d'un fracàs global com a poble, sempre, en totes les ocasions, s'ha sabut responsabilitzar en els instants de major gravetat i ha ofert al món una reacció sorprenent i admirable, decisiva, que li ha permès salvar-se i seguir el seu camí amb esplendor superior a la d'obans.

El nostre poble és ple de defectes i de virtuts, es mou al compàs de forts contrastos, justament perquè és essencialment humà. El despotisme egoïsta — encara que sigui el tret essencial de molts catalans —, és una cosa aliena a la raça catalana, és quelcom que no forma part de Catalunya com a entitat col·lectiva. Absorbits per influències estrangeres, incorporats al clan mundial morent del gran capitalisme, hi ha, ben cert, compatriotes nostres que rebutgen les virtuts racials, que mantenen llurs egoïsmes per damunt de tot i contra tothom, de la mateixa manera que existeixen traïdors que col·laboren en l'obra del tirà que vol envair la pàtria i que hi ha éssers que s'han desposseït dels més elementals sentiments; però tots ells són gent a la qual ha estat arrencat de llur cor la catalanitat i que es troben més lluny de nosaltres que el més exòtic component de la immensa família del proletariat internacional de la qual, per ideologia i per la nostra característica de poble treballador, formem part.

El català, eixut, bruscat, donat a la seva, no és mai una persona anodina, un temperament indiferent i gris. Amant de la llibertat i de la civilització nacional com a concreció de la manera d'ésser de la col·lectivitat que li ha donat la vida espiritual, en els moments de perill no plany esforços; el lema del "tot o no-res" sortí de Catalunya i na ha estat pas oblidat. Cal, és veritat, que el perill sigui molt acusat, puix que altrament el català es deixa gronxolar suauament pels seus defectes més cars; la improvisació li plau en totes les circumstàncies.

La història de Catalunya és plena d'exemples colpidors i densos d'ensenyances. Les virtuts del poble català no han deixat mai de posar-se en vibració en els moments greus.

Catalunya travessa un d'aquests instants d'extraordinària gravetat. Els rebels espanyols, els seus aliats italo-germànics i els seus esclaus moros trepiguen terra catalana amb l'intent de subjugar el nostre país i descarregar-hi tot llur odi de centralistes, d'enemics de la llibertat, de regressors dels avenços socials i de feixistes.

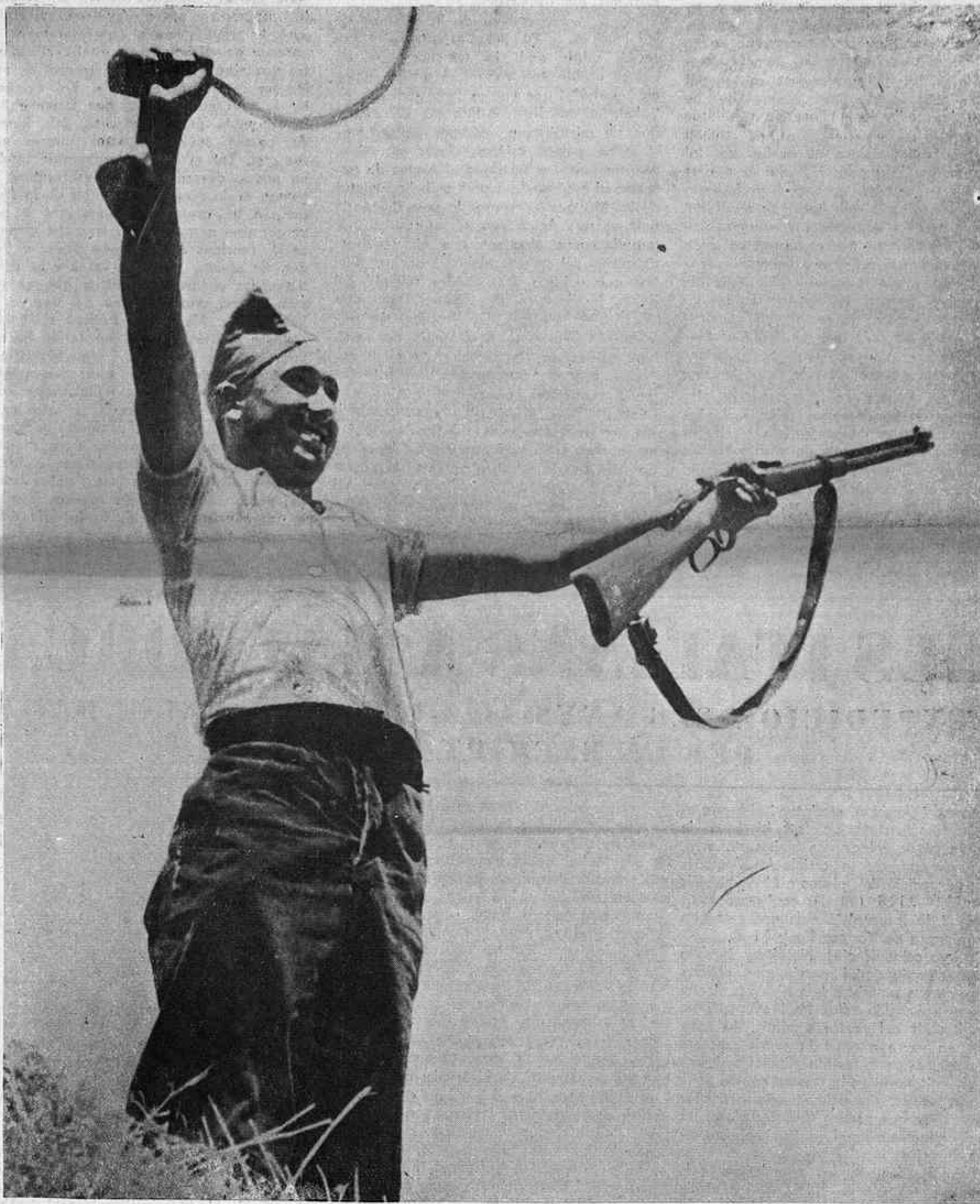
I Catalunya s'ha redreçat ja. S'ha redreçat vigorosament, i l'enemic ha vist deturada en sec la seva marxa ràpida i impetuosa. Si no ho hagués fet, la falla — primera que registraria la nostra història —, hauria marcat l'inici d'una decadència definitiva, la fi de Catalunya com a nacionalitat, la

pèrdua al dret de gaudir de la menor consideració; una altra conducta, hauria emmenat la nostra pàtria a la trista condició de poble esclau, no materialment, sinó moralment.

La barrera oposada pels catalans als invasors ha sorprès molts dels dirigents de

la política estrangera, que es creien que a mitjans del mes darrer el feixisme hauria conquistat ja Barcelona i sotmès tota la Catalunya, que equival a dir que tindria ja guanyada la guerra d'Espanya. Catalunya ha barrat el pas a la barbària en unès

(Segueix a la segona pàgina)



L'ALIANÇA FRANCO-BRITANICA

L'aliança franco-britànica, considerada des del punt de vista espanyol, podria tenir conseqüències efectives gairebé immediates, no solament en el que fa referència a la fermaça d'una pau duradora a Europa, la base de la qual seria la retirada d'Espanya de voluntaris i material bèl·lic de manera simultània, sinó en el sentit més profund d'assegurar una certa amistat entre països que fins ara apareixien damunt el tauler de joc amb una coloració oposada.

La partida iniciada amb la sublevació de França i que tingué repercussió a Itàlia, ha experimentat una reacció per part dels amics de la zona negra. Es clar que la virada que podria produir-se — que es produirà sens dubte — no és una simple virada d'amistat desinteressada; però el cas concret, allò que interessa de manera preferent en aquestes hores greus per al futur d'Europa és que el canvi es produeixi i que després, a l'hora de les realitats, s'asseguri.

Les converses entre França i Anglaterra, que han de donar com a resultat la signatura de l'acord franco-italià, deixen entreveure un munt de possibilitats beneficioses per a les democràcies. En realitat aquestes converses han estat una batalla llurada en el secret abstracte de la diplomàcia i de la qual, segons sembla, han sortit vencedors els qui propugnaven la retirada total de voluntaris, amb tot llur armament.

Hi ha, és clar, un perill que no és possible amagar en el resultat de les converses franco-britàniques: la possibilitat que França obtingui l'ajut militar d'Anglaterra a base d'hipotecar la seva llibertat en política exterior, però aquest perill sembla superat des del moment que són els diplomàtics francesos els que han imposat llur criteri rigorós i immediat en l'aplicació d'una política de prestigi i de poder que asseguri la pau d'Europa i

obligui els invasors d'Espanya a replegar-se dignament, abandonant França en plena aventura.

No sabem, encara, el que pot succeir d'ací a l'hora exacta en què es reunirà la Societat de Nacions, però sembla que no és aventurat assegurar que s'ha donat un gran pas — en certa manera determinant i definitiu — vers l'objectiu d'imposar un canvi substancial en la conducta dels Estats totalitaris en el que fa referència a la seva política exterior.

No és hora d'insistir en l'exposició de les raons que han pogut determinar Mussolini a pactar amb Anglaterra i França. Els nostres lectors saben a bastament què és possible i què és impossible en les reaccions italianes, enfront d'Europa i enfront d'Alemanya. El que sí sembla decisiu a hores d'ara és la complaença del dictador italià a donar satisfacció a les dues grans potències democràtiques que poden ajudar-lo quan arribi l'hora de les realitats i, possiblement, de les venjances.

Al marge d'aquest suposat criteri mussoliní hi ha la realitat viva dels acords i dels pactes que beneficien de manera clara i immediata la lliure Txecoslovàquia. En el panorama internacional canvien amb vertiginosa rapidesa les línies de l'horitzó i, com a conseqüència, les coloracions del panorama prenen tonalitats diverses. Ara, però, sembla que s'aferma el color viu de la pau, que és el color de les nostres més cares esperances.

Passi el que passi abans de la reunió de la Societat de Nacions, sigui quina sigui la reacció d'Alemanya, el fet cert i immediat és que l'aliança franco-britànica assegura la pau d'Europa i estableix la raó indiscutible i el dret absolut de l'Espanya republicana que lluita per la seva independència.

Manuel VALLDEPERES

Aquella casa és com un recer. Gent de pas menja, beu i dorm. Molts es posen de peus a la foguera — al front del Pireneu, maig és tímid — per desfer la gebrada de les nits curtes. Els matins, tot de boires espesses s'esfilagarsen per les comes i les valls, el sol llua a claps entre tamborinades aparatoses. Després de qui-sap-lo, mengem amb forquilla, podem reposar, oblidem les fatigues d'adés i les cançons s'escampen altra vegada per l'aire fort, com una revenja i una afirmació.

A l'hostal hi ha unes mosses garrides, blanques, de fina forma i parlar greu. L'hostal fa olor, encara, de traginers; sembla que s'hi haguessin acumulat les rialles de cent generacions de gent feiner. El paradís, imaginat aci, deu ésser una feixa voltada de canons pertot arreu menys un punt, tal com ens definien les penínsules a l'escola pudent i esbaldrada de Sa Majestat el Rei...

Trobem a faltar companys. Tenim per a ells el record cruelíssim, breu, d'una frase a l'atzar i el canvi de conversa. Tal deu haver mort; tal altre era ferit; aquell, va desaparèixer. Ningú no sap gran cosa i tots pregunten poc. Esperem el cafè i contemplem les litografies que ens persegueixen: uns gats sobre una taula curulla de viandes, els quals, en comptes de menjar-se uns peixos lluents que ens fan babarotes, s'entretenen abocant una fruitera i jugant a pilota amb unes nespres. Conseqüència: els pintors dolents tenen nocions poc clares de la psicologia felina.

Per molt que senti converses picants o discussions arborades, una persona no s'agita mai. És la minyona vella de l'hostal, secaridna, plàcida. Ens duu els plats i allò que demanem amb un fresseig imperceptible. De vegades es queda mirant un soldat com embadalida; nosaltres no ens n'havíem adonat, tan insignificant semblava, fins que un dia emprengué el nostre capità i li preguntà per son fill.

El fill era en un sector poc perillós. La immensa majoria dels companys que hi eren, quan van quedar isolats, pogueren passar a França i escapar de l'encerclament feixista, i després han tornat a combatre per la República. El capità i alguns altres companys tractem d'explicar-li-ho. Deu haver-se salvat, ja en tindrà notícies... Li facilitem detalls sobre el país que va haver de travessar, provem de donar-li una idea planera de les possibilitats favorables que tenia. La vella acoquinada torna a callar, i no insisteix en tota la setmana.

El parèntesi llarg de cants i rialles es clou altre cop avui. La minyona vella torna a preguntar per son fill, si en sabem res, si el coneixem. Ella i el pare són analfabets, però el fill era tot un home — conta. Sabia molta lletra, molts de comptes.

—No us ho prengueu a mal, però ell tot sol sabia més de comptes que tots vosaltres plegats. Els sabia tots, els sabia tots.

La deixem esplaïar i li responem amb afecte. La dona insisteix en la seva idea absurda que el fill sabia "tots" els comptes. No havia agafat mai el fusell — diu la mare —, però l'estimaven molt. Era valent i convençut.

Li tornem a explicar que no li ha passat res, segurament. Potser d'ençà de la darrera carta ja no era a Biescas (a Biescas, més enllà del riu Gállego, la nostra posició més avançada al nord d'Osca, a 400 quilòmetres de Barcelona!), i encara que hi fos tenia molts camins per a salvar-se. Deu haver anat a França, amb els altres, i qualsevol dia compareixerà o bé arribarà una carta.

Aquella dona menuda, insignificant, que parla del seu fill enyorat amb una sensònia desmaiada, té un rampell sobtat d'estranyesa.

—No. Mon fill no ha anat a França! Era molt valent i s'ha quedat allà.

No pot ésser, pot estar ben tranquil·la. Per valent que fos, un home sol no podia fer res si els altres marxaven, i devia seguir els companys. Ha de pensar que...

—No pot ésser. Mon fill no ha anat a França. És allà, a Biescas, tot sol, defensant-se si no l'han mort.

Ja no ens escolta més. Marxa amb la il·lusió tràgica del seu fill defensant-se tot sol, com un gegant mitològic, als cims glaçats i llunyanos. Son fill no ha anat a França, i encara deu combatre. Ella no sap pas com, però era molt valent. I s'hi estarà per sempre més fins que aniran a ajudar-lo, o fins que mori si ja no fos mort, i aleshores tindrà una tomba nevada entre les roques immenses.

Tots ens sentim un xic avergonyits, no sabem per què, fins els qui no vam haver d'anar a França. Aquest migdia ja no fem xiclar les mosses garrides, i dinem en silenci.

GRANIER-BARRERA

Front del Pireneu.

POLITICA INTERNACIONAL

MISCEL·LANIA CONTRACTUAL

Per bé que no hàgim estat prou afortunats per a comunicar al lector la nostra impressió sobre la política de tractats en plena puixança, en el nostre món polític no hi ha res que tingui més interès, avui dia, que els pactes i tractats que van concertant les nacions per tal d'allunyar el malson de la guerra.

Turquia i Grècia han fet el seu tractat, concertant termes de pau i convivència per deu anys. Si l'esperit que els inspira fa progressos sensibles, Turquia i Grècia poden ésser aliats contra enemics comuns.

No ha estat possible entrar a fons en el problema, gairebé insoluble, de la unitat insular. Ulster seguirà éssent britànic, com ho han demostrat a bastament les darreres eleccions del seu Parlament.

I sense temps per a reprendre l'alè, el govern britànic parla amb els representants del govern francès sobre problemes que tenen tots els pobles d'Europa en angixosa expectació.

els països que presenten la urpada del canibalisme desfermat i si representa una rectificació de la conducta seguida fins avui per les democràcies capitalistes occidentals.

Més que els acords presos a Londres entre Chamberlain i Daladier, els quals romanen secrets, ens atrau l'examen del pressupost britànic presentat el dia 26 d'abril a la Cambra dels Comuns.

El govern Daladier, en canvi, fa ús dels poders excepcionals que li han donat les cambres legislatives de França per a legislar per decret sobre matèries que no semblen relacionades amb una possible guerra.

Malgrat aquest contrast aparent, les converses de Londres han reflectit la inquietud francesa i Chamberlain ha hagut de revisar els seus punts de vista sobre els problemes d'Espanya i de Txecoslovàquia.

El món després de les declaracions del Govern de la República espanyola, que també defineixen un programa d'acció i de principis. Mentre s'espera l'Assemblea de la Societat de les Nacions, i Polònia s'esgargamella per fer-se sentir amb la temença que els pactes arribin tan enllà que arribin a fer els "quatre" i que ella es trobi també convidada al sacrifici.

El món després de les declaracions del Govern de la República espanyola, que també defineixen un programa d'acció i de principis. Mentre s'espera l'Assemblea de la Societat de les Nacions, i Polònia s'esgargamella per fer-se sentir amb la temença que els pactes arribin tan enllà que arribin a fer els "quatre" i que ella es trobi també convidada al sacrifici.

M. SERRA I MORET

LES DIFICULTATS INTERNACIONALS DE LA REPUBLICA ESPANYOLA

els homes de la Monarquia sostenien subrepticament o "en petit comitè" la tesi de la fatal ingovernació del poble espanyol. Silvela alegava que el nostre poble ja no bategava: havia perdut les pulsacions. Un tal pessimisme autoritzava totes les argües de govern: el caciquisme, les eleccions falsejades, la pell dura i els ulls grossos, els contubernis més o menys confessats, l'oratorària grandiloqüent insubstantial, etc.

perllongar l'endarreriment vuitcentista, per a mantenir-ne les seves causes. Tot tendia a fer endèmic l'analfabetisme, a estimular l'amoralisme ideològic, la indolència, la indisciplina, la volubilitat, la superstició, la submissió, el demolicionisme, l'escepticisme, el covachuelisme, la xulaperia i la violència; a ben arrolar el nepotisme, el senyoritisme, la prevaricació, la concussió, l'esperit de casta; a "jalar" la violència, la crueltat i la covardia; a mantenir els grans percentatges de mortalitat, la manca d'higiene, la hidrofòbia.

Així el país anava debilitant-se, balkanitzant-se fins a perdre la poca consideració internacional que heretàrem del segle XVIII. I, sols, solets, sense contacte amb Europa, al marge d'Europa, ens rebolcàrem en la nostra podridura, ens entredovoràrem en les guerres civils que promogueren els avis dels feixistes, ens deshonoràrem en els Marrocs del general Margallo i en els Marrocs d'Annual, del Barranco del Lobo i de Monte-Arruit; ens deixàrem espoliar les Illes Carolines i les Marianes; ens enfangàrem en les guerres colonials que atorgaren tota la raó als cubans i als filipins, que ens alienaren aquelles riquíssimes possessions i que ens llançaren a la vergonyosa guerra contra els EE. UU., guerra coronada pel ludibriós tractat de París. Caguérem, en fi, en l'oprobri de la Dictadura.

Recordem ara que, tot i trobar-se el poble portuguès, veí immediat nostre, gairebé germà del poble castellà, en un nivell més baix de decadència, tot i sentir-se més desgovernat encara, tot i haver de sofrir convulsions polítiques d'una superior degeneració, mai ningú no gosà posar les mans damunt de les colònies, ni damunt de la metròpoli lusitana; totes es conservaren incòlumes fins avui dia. El poble portuguès, que era menys fort encara que el poble espanyol, que es troba encara avui dia més depauperat, més desvalgut i desnodrit que el poble espanyol, ha pogut governar les seves importants i llunyanes colònies sense haver de sufocar sublevacions tremendes com les que constantment agiten les colònies hispàniques des de l'any 1802 fins al 1938.

ELS ITALIANS A MALLORCA L'EXPEDICIO DELS ANYS 1114-1115, ARA RECORDADA PER UN ESCRIPTOR ITALIA

LES VIRTUTS DELS CATALANS

(Ve de la pàgina primera)

circumstàncies extremament difícils, cosa que posa més de relleu les singulars virtuts del poble català i que la moralització de les nostres característiques racials ha tingut lloc amb sobtada puixança.

Aquest redreçament — aquesta superació, cal dir —, que ha sorprès moltíssima gent i ha causat diverses decepcions entre individus paladins i mentors de la "no intervenció", no ha pogut venir de nou a aquells que coneixen l'ànima catalana.

Tenim plena confiança en les virtuts col·lectives de la nostra terra. Ha començat ja a redreçar-se i els resultats obtinguts són falaguers. Cal que porti el seu redreçament fins al capdavant, cal que siguin mobilitzats tots els recursos amb què comptem.

Sabem que en un termini molt breu no restarà cap català — cap fill de Catalunya digne, s'entén —, que no estigui en peu de guerra per al que calgui, disposat a fer tots els sacrificis que siguin necessaris.

Si no fos així, si no es completés la mobilització tan bellament impresa, si ens refiéssim massa que l'enemic està ja aturat, el món assistiria a la mort d'un poble, amb l'agregant, encara, que els seus fills serien perseguits i exterminats solament pel delictes d'haver pertangut a una antiga raça heroica i progressiva de trets acusats.

J. ROURE-TORENT

Giovanni Ansaldo, escriptor italià que es mostra assabentat dels fets històrics de la seva pàtria relacionats amb Catalunya, ha alludit en un recent article dos d'aquests fets: l'expedició dels pisans a Mallorca dels anys 1114-1115 (ell diu equivocadament 1116) i la intervenció dels genovesos en la conquesta de Tortosa l'any 1149.

Curiosa coincidència! Nosaltres havíem pensat d'escriure així mateix uns articles sobre els dos mateixos fets històrics. I encara que Ansaldo se'n hagi avançat, no hem desistit del nostre propòsit. Al contrari: en veure que ell fa servir aquelles intervencions per a justificar i exaltar la intervenció italiana en la present guerra peninsular, trobem un motiu més per a tractar d'uns temes que prenen, a hores d'ara, un interès ben superior al de la simple curiositat històrica.

Ansaldo presenta les expedicions dels anys 1114-1115 i del 1148 com a antecedents de la intervenció actual. Però la veritat és que els objectius i el sentit de les expedicions italianes del segle XII van ésser, no sols diferents, ans encara oposats als objectius i al sentit que té l'ajut militar de la Itàlia feixista a Franco.

Tractarem avui de l'expedició a Mallorca, i deixarem per a un article vinent el tractat de la intervenció en la reconquesta de Tortosa. L'un i l'altre tema ofereixen, ultra l'interès històric, un interès d'actualitat.

En iniciar-se, després de la invasió sarraïna, la reconquesta del territori, les illes Balears, caigudes en poder dels moros, s'havien convertit en un cau de pirates. Es una cosa vella, molt vella, la utilització de l'illa daurada per a l'exercici de la pirateria en el Mediterrani occidental. Al cap dels segles, Mallorca és utilitzada novament per a la mateixa feina.

Els Estats italians, la Gàl·lia meridional i Catalunya, eren els països més perjudicats per la pirateria mallorquina. L'autor del poema "Liber Maioli clauinis de Gestis pisanorum illustribus", que narra l'expedició dels anys 1114-1115, descriu l'obra funesta dels pirates mallorquins en uns versos que Llorenç Riber tradueix així:

La sinistra Mallorca contra els pobles fidels, havia pres les morfiteres armes, i feia sagonosa guerra. Son estol violent, armat de fúria,

incendià vilatges i navilis, i enderrocà castells i altars i temples...

Heus ací uns versos que són perfectament aplicables a la feina de la Mallorca feixista d'aquests temps.

Per tal d'atacar els pirates sarraïns en llur cau mallorquí, la República de Pisa va organitzar, l'any 1113, una croada, a la qual contribuïren Roma, Luca, Florència, Siena, Volterra, Pistoia, Lombardia, Còrsega i Sardenya. Contra allò que diuen alguns cronistes posteriors, no va intervenir ni la República de Gènova, que estava enemistada amb la de Pisa.

El 6 d'agost del 1113 — dia de Sant Sixt, festa major dels pisans —, va sortir l'expedició de la desembocadura del riu Arno, en un estol de 300 velles grosses. Els expedicionaris, que duïen una gran quantitat de material de guerra, van trobar la mar hostil. Una gran tempesta escampà els navilis. Els vents van dur-los, no pas a Mallorca, ans bé a Catalunya, la terra dels catalans. I és en aquest poema que surten, per primera vegada en els textos històrics, els noms de "catalans" i "Catalunya".

Els pisans van invitar els catalans a ajuntar-se a la croada. El comte de Barcelona — Ramon Berenguer III, el Gran —, va acceptar-ho. La flota italiana es va traslladar, per a major seguretat, a Sant Feliu de Guíxols, on va acudir el nostre comte. El dia 13 de setembre del 1113 va ésser signat un conveni entre els expedicionaris italians i Ramon Berenguer, que va ésser reconegut com a cabdill de l'expedició. I a fi d'organitzar-la millor i d'aplegar més forces, va ésser ajornada fins a l'any següent. Una part de l'estol italià va tornar-se'n, i una altra part es va traslladar al port de Barcelona, on va passar l'hivern. En arribar la primavera, van venir de Pisa 70 navilis, que s'ajuntaren als que hi havia ací.

A darrers de juny del 1114 va salpar tot l'estol expedicionari. Passà per davant de Salou, s'aturà a les gòles de l'Ebre per proveir-se d'aigua, i va fer rumb cap a les Illes. Tot adreçant-se a Mallorca, els expedicionaris van opoderar-se de l'illa d'Eivissa. Igual que en l'expedició catalana del 1936! El dia 24 d'agost desembarcaren prop de Palma, que va ésser assetjada. El dia 22 de febrer del 1115 van entrar els catalans i els italians a la ciutat, però fins a darrers d'abril no van poder opoderar-se de la fortalesa. Tota l'illa va caure en llur poder.

Per bé que els autors italians atribueixen el principal mèrit dels èxits a llurs compatriotes — tal com fan ara els feixistes

italians amb els "legionaris" tramesos a Espanya —, hi ha motius per a creure que exageren. La part dels catalans en aquella victòria va ésser importantíssima, i el poema pisà anomena Ramon Berenguer III "heroi català".

L'ocupació de l'any 1115 va ésser de curta durada. Ramon Berenguer III tornà a Catalunya. I els pisans que es quedaren a Mallorca, en saber que s'acostava un poderós estol mahometà tramès pel soldà morabit Ali, van cuitar a reembarcar-se, després de saquejar i destruir la capital (any 1116).

Es possible, però, que els expedicionaris no tinguessin la finalitat de quedar-se a l'illa. Havien donat un escarment duríssim als pirates de Mallorca i se n'havien endut de l'illa un riquíssim botí. D'aleshores endavant, va ésser menys perillosa la navegació a la Mediterrània occidental, i el comerç marítim de Catalunya va prosperar.

Quina comparança pot fer-se entre l'expedició italiana del segle XII a Mallorca i l'establiment d'una base militar naval i aèria d'Itàlia en el segle XX?

Vuit centúries enrera, els italians anaren a les Illes com a companys i aliats dels catalans, amb la finalitat de combatre els pirates i d'atacar llur principal cau. Ara els italians han vingut a Espanya, a Catalunya i a les nostres Illes com a enemics, i han fomentat i practicat la pirateria per compte de perseguir-la. Ara la "sinistra Mallorca" és la que ells han creat o ajudat a crear, la que serveix de base a les expedicions que incendien vilatges i navilis i enderroquen edificis i maten gent.

Ni Giovanni Ansaldo ni ningú no pot trobar en els casos de vella col·laboració italo-catalana que ell esmenta, cap antecedent ni cap relació amb les actuals fetes feixistes a Espanya, o a Catalunya, i a les nostres Illes. Unes fetes que són malifetes anticatalanes i piratiques. Els catalans, que van rebre de l'antiga Roma, mare de nacions, la més profunda empremta espiritual, no volen avui rebre l'empremta feixista, incompatible amb l'esperit propi. Ramon Berenguer III el Gran no hauria volgut per companys ni per aliats els "legionaris" italians que lluiten als rengles de Franco.

A. ROVIRA I VIRGILI

Joan SACS

UNES DECLARACIONS SENSACIONALS DE CARL EINSTEIN

MIRO I DALI — L'ART REVOLUCIONARI — EL ROL DELS INTEL·LECTUALS

—Qui era aquell estranger que pilotava l'altre dia?, preguntàvem fa poc a Joan Prats, un dels homes que amb més fervor i sensibilitat ha treballat per fer conèixer i imposar l'art nou a casa nostra.
—Carl Einstein.
—I ara? L'Einstein? I què fa per aquí?
—Lluita en els rengles del nostre exèrcit.
—Com ha anat això? Ara si que ens deixes parats!
La nostra sorpresa era justificada. No hauríem dit mai, en efecte, que Carl Einstein, del qual feia molt de temps que no sabíem res, estigués entre nosaltres i lluitant a favor de la nostra causa.
Carl Einstein... Tots els amadors de les

pid, Einstein. Dali i els seus exploten unes antiguitats ideològiques, com Freud, aquell vell romàntic. Fan una pintura pedant, un academisme falsament revolucionari, que explota una constel·lació. Evidentment una revolució estrictament estètica és insuficient. Cerquen la noietat, altrament arcaica, i acaben imitant-se ells mateixos continuament. Dali fa sempre Dalis...

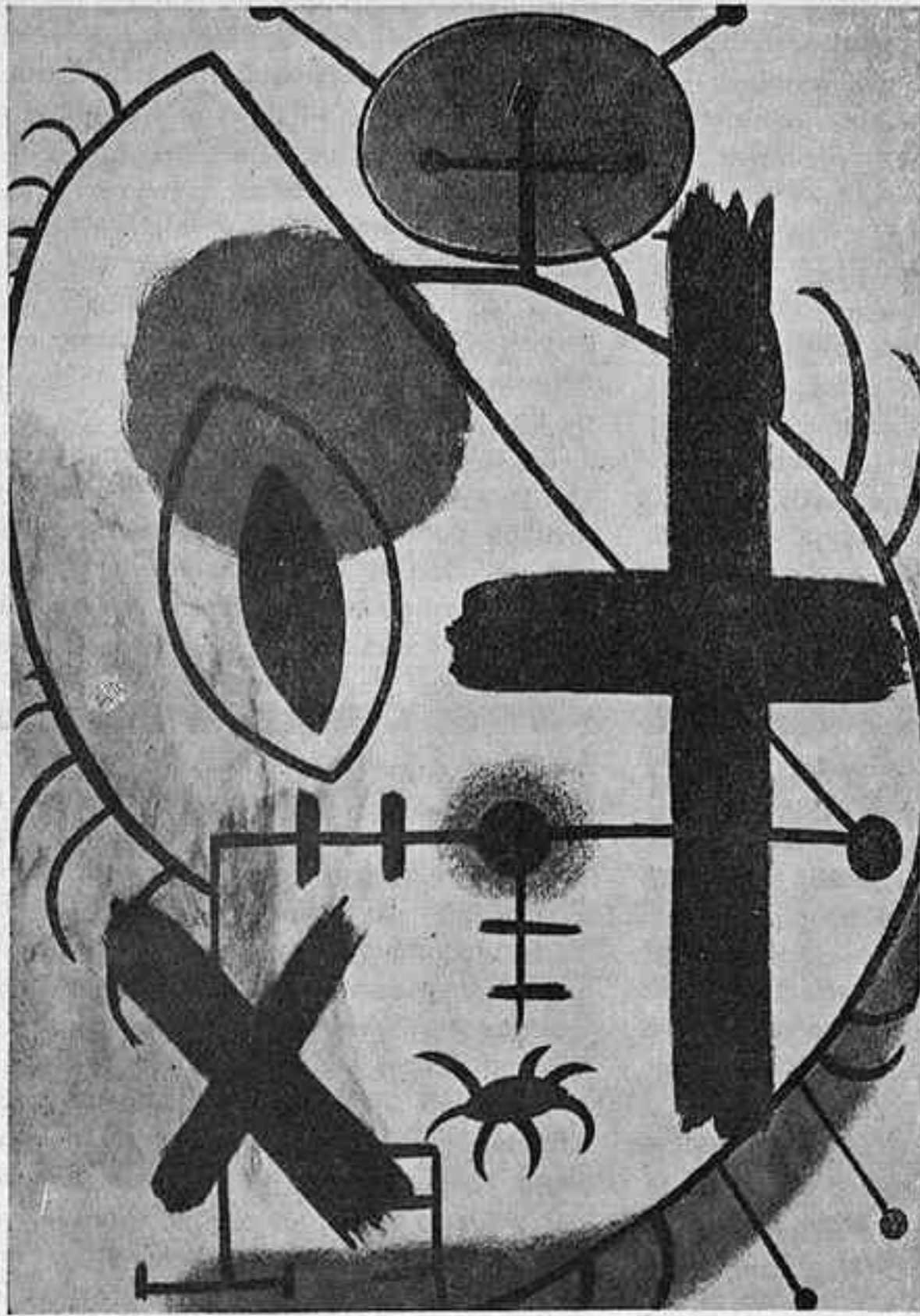
un pànic que utilitzen provenen de la por dels fets, i una pintura que correspongui als fets ha d'ésser una altra cosa que un reportatge...

Einstein omple la pipa. L'encén. Reflexiona una mica i continua:
—Hi ha dos elements en la pintura pseudo-revolucionària. Un academisme per

tual en un país que està en guerra? No ens referim precisament a la nostra terra. Parlem en general. Dels intel·lectuals de tot país que estigui en guerra.

—Què ha de fer? Doncs intentar acabar el rol ben compromès dels intel·lectuals i abandonar el privilegi d'una covardia venerable i mal pagada i anar a les trinxeres. La nostra existència està tan amenaçada que no hi ha lloc adhuc per a l'art. Ja no es pot menar una vida de rendista, de somni ni de "maquereau" d'un fals real. En veritat, l'art és encara explotat, utilitzat, com un paravent per a protegir una contemplació inútil, la base de la qual és la por de morir. Jo crec que alguns intel·lectuals continuen una cosa que es diu "seniorisme". El més ridícul del cas és que no troben gaires intel·lectuals al front. I els soldats ho saben perfectament. En realitat, els intel·lectuals continuen menant una vida monòtona com abans, lluny dels fets. Abans, intentaven fornir al burgesà una vida privada. Ara, cauen en un conformisme teòric sense arriscar llur pell, un altre conformisme. Ara, consideren l'ar-

tista com una mena de funcionari, que té dret a una seguretat quan tothom està en perill. En resum, el rol ridícul dels intel·lectuals és que suporten els fets i no saben crear-los. Continuen la fallida d'una



JOAN MIRO: CAP D'HOME (1931)

coses d'art d'arreu del món el coneixen perfectament. Es un dels esteticistes de més prestigi internacional. Els seus llibres, els seus assaigs, els seus articles, que revelen una lucidesa de pensament, una fermesa de judici, un domini de si mateix i una ponderació no gens freqüent, no són un reflex de la sensibilitat d'un dia, sinó que diuen sempre coses eternes.

Descobridor de l'art dels pobles primitius, l'estudi del qual fou un dels primers a cultivar després d'un llarg sojorn a l'Àfrica, director, fa uns deu anys, de "Documents", revista viva en la qual col·laborava el bo i millor de la intel·lectualitat europea, artísticament i socialment avançada, Einstein ha publicat una quantitat incalculable de llibres que han estat traduïts a tots els idiomes. Ara prepara un "Sociologia de l'art o ficció i realitat" i una "Història de les llacunes en la Història de l'Art", assaig per arribar a la biologia de l'art, ambdós llibres editats per la "Nouvelle Revue Française".

Caçador a l'Àfrica, esportiu cent per cent — és internacional de boxa i de fútbol —, i actualment l'únic intel·lectual de renom mundial que lluita als nostres fronts, Einstein, amb el seu jersei incapaç de contenir les seves amples espatlles i el seu pit bombat, amb el seu barret tou tirat enrera, sembla un manager de boxa. Ara, convalescant d'una ferida, passa uns dies a Barcelona.

—Per començar, ¿volem dir-nos quatre mots sobre Miró i Dali, els dos pintors catalans de més fama internacional?, li hem demanat.

—Miró és un pintor molt català, sobretot pels colors de les seves teles. Un català primari. Però algunes vegades falla el cop per haver fet obres que són més projectes de pintures que quadres. Es que el somni és massa limitat. Sobretot davant la violència dels fets actuals. Davant la competència seriosa d'aquests fets, pintors com ell perden sovint la partida. Amb tot, Miró és el xicot que té més talent de la seva generació.

—I Dali?
—Tarja postal del 1860, contesta, ra-

Aquests pintors reemplacen els espàrces del senyor Manent per visions de pacífistes terroritzats perquè no han vist res de la guerra. Les deformacions produïdes per



CARL EINSTEIN

mitjà del qual hom creu afalagar les masses i els dirigents de partits i organitzacions, i, d'altra banda, un dilettantisme en front dels fets; és a dir, que es pot pintar una barricada de manera acadèmica i el quadre serà reaccionari a causa de la concepció pictòrica que no correspon a l'època. De més a més, hi ha un altre aspecte: l'explotació del sofriment i de la mort d'uns desconeguts. Hom dona solament la ficció d'una col·lectivitat, però el treball intel·lectual ha servit massa sovint per a evitar el sacrifici i el mateix col·lectiu.

—Quin ha d'ésser el rol de l'intel·lec-



SALVADOR DALI: L'HOME INVISIBLE (1930)

generació. Els intel·lectuals havien parlat sempre d'aventura i ara l'eviten a tot preu.

—¿Per què heu reemplaçat el llibre pel fusell? ¿Per què heu vingut a Espanya a defensar la nostra causa?

—Es l'única cosa útil en aquests moments. Perquè no vull suportar la monotonia d'una Europa feixista. Des del 19 de juliol que lluito amb vosaltres. He vingut perquè Espanya és el sol poble que no consenteix a ésser venut, a desgrat que tot el món s'esforçava per vendre'l. Aquesta guerra forma nous tipus d'espanyols...

Heus ací el que ens ha dit Carl Einstein. Uns punts de vista molt personals, com heu pogut llegir. Molt personals i molt passionats. No cal dir que no compartim moltes de les seves afirmacions tan categòriques. Però les publiquem per tractar-se d'un dels més eminents esteticistes europeus i, sobretot, per tractar-se d'un antifeixista insubornable — Einstein es trobà ja al costat de Liebknecht en les jornades memorables de l'hivern alemany del 1918 —, que ha abandonat benestar, glòria i fortuna per posar-se amb les armes al servei de la guerra que sostenim contra l'invasor.

Sebastià GASCH

**Aquest número
ha passat per
la censura**

CARNET DE LES ARTS

Amb la complicitat d'un bon centenar d'artistes, Ives Bonnat, crític de circ i music-hall, s'ha esforçat per quarta vegada d'evocar a la Galeria Carnine de París l'atmosfera del circ, del teatre i del music-hall. Si el pintoresc espectacular és ple d'atractius en aquest Quart Saló de la Pista al Llenç, la pintura hi conserva els seus drets. Una pila de pintors, coneguts els uns, desconeguts els altres, tenen el mèrit d'ésser, segons Legrand-Chabrier, autor d'un prefaci exquisit, els reveladors amicals de l'aventura que és en nosaltres. Són els jocs del circ que han inspirat, aquest any, la majoria d'expositors com si els joves pintors, malgrat Degas, Renoir, Lautrec, Bonnard, etc., ignoressin els pretextos de colors i de formes que revelen la vida del teatre i les fantasies del music-hall. Que el cinquè Saló d'Ives Bonnat sigui, l'any que ve, el d'aquests altres llocs d'evasió, no menys atractius que el circ.

En un dels darrers números de la Gazette des Beaux Arts, un redactor anònim celebra certs aspectes de l'Exposició de París 1937, que encara fa parlar d'ella. «Però on va el fervor?», pregunta. Aquells gratacels la nua dels quals denuncia la indigència? A

aquells blocs i a aquelles carcasses, a aquelles parets de vidre i a aquells edificis sumaris?» I el mateix redactor contesta, entonant: «Prefereixo l'amable crida al turisme que ens adrecen els monuments, els paisatges i una seductora gastronomia».

«Pitjor per a la greu Gazette des Beaux Arts», ha exclamat, després de llegir aquest article, George Besson des del diari Ce Soir. I ha afegit: «Afortunadament l'interès de l'Exposició i el seu abast de missatge cultural no eren en les seves manifestacions gastronòmiques, ni en l'Alsàcia convencional dels Invàlids, ni en tal patió d'arcades verdes, roses o blau cel, sinó en les parets de vidre, els edificis sumaris, en la nua dels pavellons de l'U. A. M., de l'Espanya, del Japó, aquell encisador encert; en la carcassa metàl·lica de Le Corbusier, edificada a la porta Maillot; en sis altres construccions franceses i estrangeres, noves, atrevides, serioses i estudiades en l'esperit d'una tradició mil·lenària, molt Gazette des Beaux Arts.»

La vella revista d'art francesa, L'amour de l'art, apareix sota una forma nova amb làmines en colors. Aquesta revista fou la més vivent de les publicacions d'art. Continuarà ésser digna de la seva reputació després de les inevitables vacil·lacions del començament (les il·lustracions en negre de l'últim número són mediocres), per tal com el seu consell de direcció està compost dels escriptors Huyghe, Bazin i Florisoone, redactor en cap. Es a aquest darrer que escau el mèrit de presentar una seixantena de lletres de Renoir, tan natural, tan espontani fins a la seva mort, i enamorat de la vida, adhuc quan confessa, com els seus camarades impressionistes, les seves necessitats de diner. Aquestes cartes directes són interessantíssimes. Però per què deixar creure que Renoir fou temptat pel retrat mundà a l'època del saló Charpentier? «Es el moment, escriu Florisoone, en què vol fer bonic, en què sembla empès cap al fàcil...» L'any de la seva mort, Renoir repetia: «Un quadre ha d'ésser una cosa amable, fàcil i bonica,

si, bonica. Hi ha massa coses empipadores en la vida perquè no en fabriquegem encara més». Si volia fer bonic fou expressament, tot al llarg de la seva carrera, i sempre amb el sentiment de no assolir plenament els seus fins.

L'exposició que serà inaugurada aquesta setmana a París, "La pintura francesa al segle XIX", és també una gran manifestació franco-suïssa feta amb motiu de l'arribada a París del nou ministre de Suïssa a França, W. Stucki.

Es tracta de la presentació d'unes cent cinquanta obres mestres del XIX conservades en els museus i col·leccions privades de Suïssa. Citem, a l'atzar, uns Corot, uns Delacroix, uns Courbet, unes remarcables pintures de Daumier, de Ganguin, de Renoir, de Cézanne, de Van Gogh, de Manet, etc.

Els museus de Berna, de Winterthur, de Vevey, de Saint Gall i col·leccions privades han facilitat a aquesta exposició préstecs particularment importants.

A la Galeria Barreiro de París exposen actualment els "Imagiers". Es a dir els il·lustradors de diaris i de llibres. Aquests "imagiers" són nous: Adlen, Carloti, Grange, Karzon, Lalande, Lebedeff, Olin, Peynet i Van Moppés. No aneu a creure que tots són genials. S'accontenten d'ésser modestos, divertits, personals, i llurs obres són d'una amable amenitat que fa data en aquesta època d'estridentis brams publicitaris. Que il·lustrin l'extracte d'un poema de Laforgue o es serveixin de nou contes de Poe com a pretext per a llur fantasia; que siguin arcaics, romàntics o evocadors de la vida moderna, pintors o dibuixants, tenen el brio de la veritable joventut.

Francis Jourdain, en un article sobre mobiliari, expressa com sempre sabroses veritats, algunes veritats necessàries: «No cercar bellesa més que en l'assenyada adaptació de la forma a la seva funció, fou el fet d'un racionalisme que, per la meua banda, no em resigno a considerar com a caducat, per tal com les exigències de la raó no són un afer de moda».

JOSEP I EL SENYOR X

El cor se li va posar a batejar pressosament i enrog fins a les orelles. A més, es picà els dits. Justament ho estava pensant: "Potser tindrà la sort de veure de prop el senyor X." Perquè Josep treballava a casa d'ell. Hi posava un vidre. I té, el senyor X havia entrat, havia penjat el barret i l'abric i després s'havia mocat. Tot això a menys de tres metres de distància de Josep. A menys de tres metres! Ah, això sí que ho explicaria al migdia a Caterina. La cosa s'ho valia. "He vist el senyor X com et veig a tu ara. És una mica granellet de cara..." I ja sentia la seva resposta: "No... De debò? Oh Josep!"

El senyor X es ficà a l'habitació del costat i, a través de la porta, Josep sentí que forollava papers i estossejava. "Si torna a sortir li parlaré" — pensà de sobte. Però de seguida s'esverà de la seva audàcia. Parlar al senyor X! I bé, què? Ben mirat no era pas tan audaciós com això. ¿No parlava amb la minyona i amb el cambrer de l'hotel? En això no hi havia pensat mai i no hi havia pas cap dubte que era un raonament que tancava de cop. La cosa, doncs, era factible. Què li diria? A veure: "Bon dia, senyor X." No, això no resultava gens ni gona. Era una frase sense suc ni bruc i, a més, ja érem prop de migdia: "Què tal, senyor X?" Tampoc. Massa franquesa. La cosa resultaria innegablement molt més senzilla si el senyor X l'interpellava. Aquest pensament el feu enrogir de plaer. ¿Per què el senyor X no se li podia adreçar? Era un demòcrata. Un amic dels obrers. Li podia preguntar, per exemple: "Quant guanyeu?" I el sou esquitit de Josep li podria servir de base i tema per al seu proper discurs electoral. Josep ja el sentia: "¿Sabeu quant guanyen els vidriers? Setanta pessetes! L'altre dia va venir-ne un a casa. (Josep, en pensar això s'emocionà tant que deixà el martellet consirosament.) Un home casat i amb fills..." No, ja li deia Caterina: "Tu no toques mai de peus a terra." Però, a veure, per què el senyor X no li podia parlar? Es podia interessar, posem per cas, per una qüestió tècnica sobre la col·locació dels vidres. Diguem... els avantatges dels clauets damunt del màstic. I ell, Josep, li daria unes aciençades explicacions. Però no. El senyor X no tenia pas massa temps. Més aviat li diria amb cara i expressió jovials: "Com anem, jove? Treballant, oi?" I passaria de llarg, tot enfeinat, brandant el cap benèvolament. Però ja n'hi havia prou tractant-se com es tractava del senyor X.

Sentí que forollaven el pany darrera seu. El senyor X sortí. Josep s'aplicà, amb intel·ligent expressió, a picar els clauets. El senyor X devia pensar: "Heus aquí un obrer consciencios." Però no digué res dels seus pensaments i s'allunyà passadís avall. Potser quan tornaria. Perquè era evident que tornaria. "Deu haver anat al water" — pensà Josep. I no pogué aturar un altre pensament, de mena molt més monstruosa, que li vingué d'esquitillentes: S'imaginava el senyor X amb els pantalons avall i els elàstics pengim-penjam. Però de seguida rebutjà, indignadíssim, aquesta irreverència.

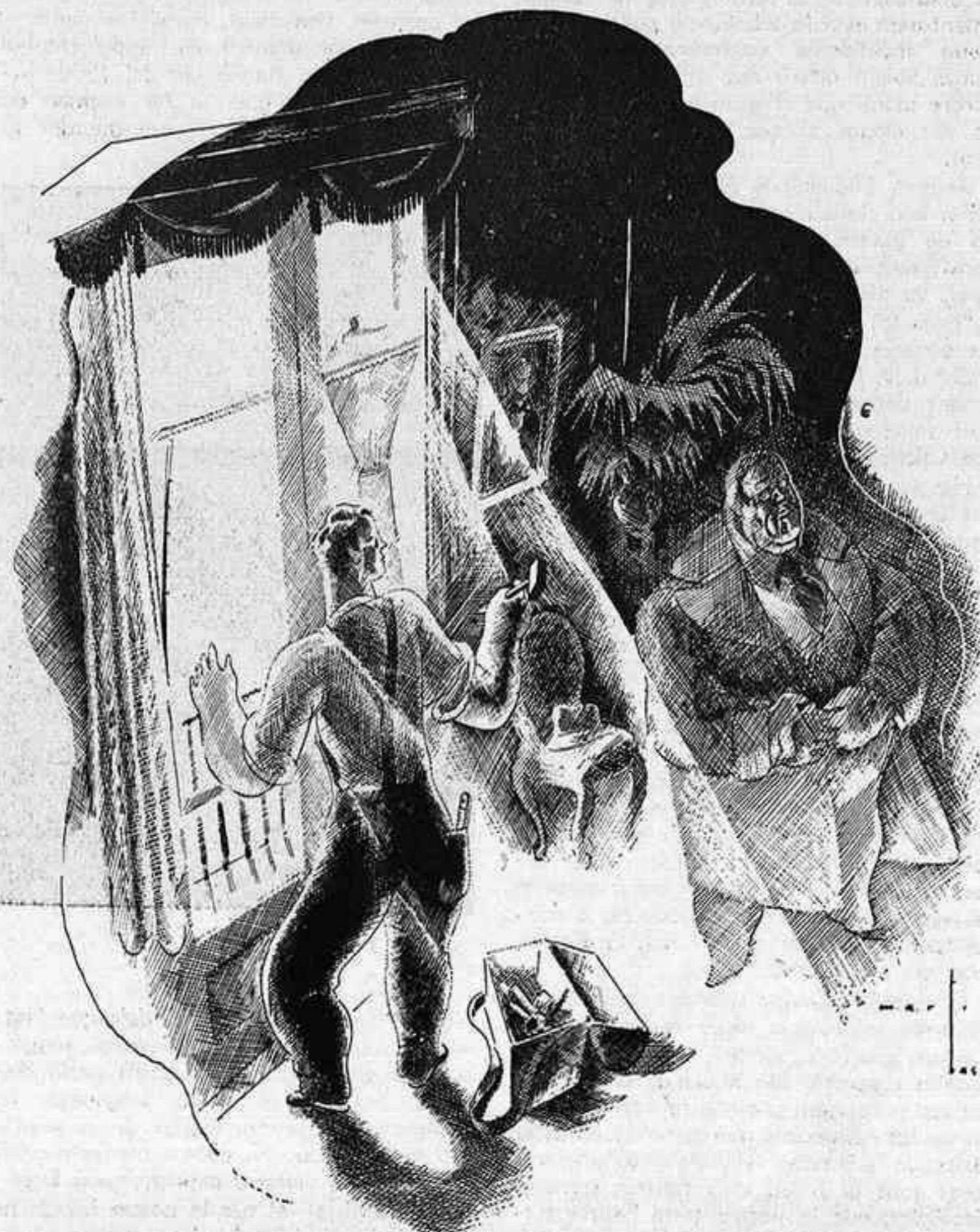
No podia anar-se'n d'aquella casa sense haver parlat amb el senyor X. Era una ocasió única en la seva vida. Quan ho explicaria a Caterina...: "He parlat amb el senyor X i m'ha dit això, això i això altre." Temps a venir ho contaria a Carles, el seu filllet: "Una vegada vaig parlar amb el senyor X." Però com, com? I si li deia: "Cap a dinar, senyor X? Apa, apa..." No, no, no... Quina bestiesa! Aquest to casolà era del tot desplaçat aquí. "Com esteu, senyor X?" Això ja és més passador. "Com esteu, senyor X?" Molt més passador. Potser seria bo d'interessar-se per la salut de la senyora X. "I la vostra senyora?" Bé, suposem que preguntava això. ¿Què respondria el senyor X? "Bé, molt bé. Gràcies." Era possible que respongués això. També era possible que afegís: "¿I la vostra, de senyora?" Oh, quan diria a Caterina: "El senyor X ha preguntat per tu!" Però, era casat el senyor X? Aquest dubte el feu tremolar d'espant. No, de cap manera no podia arriscar-se a preguntar per la salut de la seva problemàtica senyora. Li sabia greu per Caterina. Així quedem que diria: "Com esteu, senyor X?" I hi havia almenys un 85 per cent de probabilitats que el senyor X respongués: "Bé i vos?" Llavors, al seu torn, la resposta no era gens dubtosa: "Bé també. Moltes gràcies!" Es clar que això no tenia res d'original, però no es podia negar que era una fórmula polida, ensems que respectuosa. El màxim que podia fer era suprimir el "també". Havia sentit dir que als grans homes els plaia la concisió. "Bé. ¡Moltes gràcies!" I si deixava córrer el "moltes?" "Bé. Gràcies!" Això sonava amarat d'una noble i severa elegància. "Bé. Gràcies!"

El senyor X ja tornava. Ara era l'hora. O ara o mai. Josep es posà nerviós i vingué ben prim que no trenqués el vidre. Les cames li feien figa. "Sí, deu venir del water" — pensà a despit del seu desbañestament. El senyor X ja era prop seu. S'eixugava les ulleres. Es parà. Se les posà curiosament, desplegat el mocador i es mocà. Com un cop de roc que el deixà atùit, Josep tingué la certesa que el senyor X estava refredat. Tot en orris. Podia ara, verament, preguntar-li: "¿Com esteu, senyor X?"

El senyor X es ficà a l'habitació. "¡Que ets ase!" — es digué Josep amb malícia. havia desapropiat una ocasió única. ¿Qui sap si en aquell moment, que ja havia rodolat avall, s'havia decidit la seva vida?

¿Qui sap si s'havia trobat en una cruïlla del destí? Es recordava bé d'un cas històric que, quan anava a estudi, li havien explicat a dotzenes de vegades. Un rei de Prússia (podria molt ben ésser Frederic, però no ho sabia del cert) n'era el protagonista. La cosa anà així: Una vegada que passava revista a les seves tropes, el rei deixà caure expressament el seu bastó. Cap soldat no gosava collir-lo, però un de

més espavilat que els altres, s'avançà, el collí i digué a l'emperador: "Majestat, us havia caigut el bastó." Bé, poc temps després, aquell home era caporal de la guàrdia de l'emperador. Ell també s'havia trobat en una cruïlla del destí. ¿Qui sap si el senyor X (que hauria copsat de seguida la intel·ligència de Josep) no l'hauria fet secretari o administrador? Forces obscures estaven en joc i ell, Josep, ho pres-



sentia bé, encara que no era capaç de destruir-les.

No estava tot perdut. El senyor X encara podia tornar a sortir. I si sortia, aquesta vegada no ho deixaria córrer així com així. Ara que no li podia pos preguntar: "Com esteu, senyor X?" Hauria estat una befa. Calia demostrar-li la seva afeció i, de passada, la seva intel·ligència. Ah, ja ho tenia! Una pensada brillant. Li diria: "Vaig escoltar el vostre discurs i em va ploure molt." Exacte! Era això el que calia. I, encara, ho podria reforçar amb la citació d'un passatge del seu discurs. Així li demostraria que, "realment", l'havia escoltat. Aquell mateix de: "No s'ha de destruir sinó harmonitzar. Cercar l'equilibri i l'harmonia entre les dues grans forces de la producció: el capital i el treball." Bé! Això innegablement resultava força. O bé aquell altre: "Nosaltres des d'ara ens erigim en defensors de la llibertat, els límits i les dimensions de la qual estan marcats per les nostres lleis democràtiques." Potser no era ben bé això, però, en el fons, estava segur que deia el mateix. Sobretot no havia d'oblidar allò dels límits i les dimensions. ¡Ell també havia estudiat geometria!

La cadira del senyor X es mogué. Potser tornaria a sortir ara. Més intensament, Josep ja no podia escoltar: sentia el zup-zup accelerat de la sang. El senyor X venia. "Vaig escoltar el vostre discurs i em va ploure molt." Molt o moltíssim?

El senyor X, seriós i absent (¿pensava en el proper discurs?), es dirigia vers ell. "Coratge, Josep!" Era una ocasió única. Es

trobava en una cruïlla del destí. Ho diria a Caterina. I al cafè... "Senyor X. Vaig, vaig... — s'empassà la saliva. Vaig escoltar el vostre discurs i em va agradar molt. Sobretot allò de, de... nosaltres des d'ara ens erigim, erigim en defensors de la llibertat. D'aquella llibertat els límits i les dimensions de la qual estan marcats per les nostres lleis, lleis democràtiques."

S'aturà sense alè. Tenia una desagradable sensació d'escalfor a les orelles. El senyor X se'l mirà, ni sorprés ni enutjat. Exactament, amb ulls de peix. Es mirà aquell home amb granota blava que posava un vidre i, de passada, mirà, sense canviar d'expressió, al carrer. "Què diu?" — li preguntà. Però Josep ja no es veia am cor de tornar-ho a repetir.

Caterina estava amoïnada. Es veu que el fogó de gas no li rutilava com caldria. "Mai no diries amb qui he parlat, avui?" — digué Josep. "No ho sé. Tu ho diràs..." — "Amb el senyor X!" Cap resposta. Caterina burxava els forats del fogó amb una agulla de fer mitja. (¿Com era possible que Caterina no restés esblaimada?) "Es un senyor molt amable. Li he dit que havia escoltat el seu discurs." Hum... vingué aquesta vegada des del fogó. Aquesta resposta no podia satisfer ningú. "M'ha dit que estava molt content d'haver-me conegut." (Mentida! Mentida!) Sí? — fou la desencorajadora resposta. I afegí: "Ves, que no vingui gas ara al migdia..."

J. MORERA I FALCO
(Il·lustració de Martí Bon)



Una magnífica escena del film «Terra espanyola», interessantíssim document de la tragèdia que viu el nostre país i que ha recorregut amb èxit triomfal les principals capitals d'Europa i d'Amèrica

PASSEJANT

Aquella vella endolada
fent mitja al portal
i vora seu la llocada...

Oh, dormir damunt de l'erba
una son d'aigua gelada!

Un carro invisible grinyola com un bestiola
dòcil i enfredorida.

En les llantes brillants hi ha sang d'estels
i xisclet de pedra ferida.

El carreter porta dalla esclafada i una ampla
faixa tenyida...

Oh, dormir damunt de l'erba
amb llurnes a les temples!

L'home del Sac salta
d'un teulat a l'altre
amb vent a la pitrera
i penells a les butxaques.

— Oh, dormir damunt de l'erba
una son de branca alta!

Aquell infant cap a l'escola,
aquell mul cap a la quadra.
L'hora, vestida d'enyorrança,
té una cita amb un pollancre.

Oh, dormir, dormir damunt de l'erba
com una fulla xopa d'alba!

Front de Catalunya, 22 d'abril del 1938.

Agustí BARTRA

MERIDIANS

PUIXKIN I DOSTOYEVSKI

Quan l'autor de "Crim i càstig" s'adonava que "Rússia encara era jove i que tot just començava a viure", però que d'aquesta adolescència "la culpa no era del poble", ja havia polemitzat des de la seva revista amb la revista "Anals Patris" sobre la importància literària, nacional i internacional, de Puixkin. Contra aquells vulgars cronistes que titllaven l'autor de la "Visió del Rei" de falta de sentit popular, Dostoyevski escrivia, amb el seu singular entusiasme de precursor i de vident:

"Diuen que Puixkin no sap arribar al poble. Però és perquè el poble no ha avançat en la seva evolució, i no ha avançat perquè no podia. Ni tan sols sap llegir! Però així que aquesta evolució s'iniciï, immediatament Puixkin aconseguirà, per a aquesta massa, significació nacional. Més encara: tindrà per a ella significació històrica i passarà a ésser un dels nuncis del principi "universal" tan ample i humanament contingut en la seva obra..."

coneixement amb els europeus, ja ho sabem; tot el que pogués explicar-nos la civilització, ja ens ho havíem explicat nosaltres, i aquest saber, en la seva forma més completa i harmònica, se'ns manifestà en Puixkin. En ell vàrem comprendre que l'ideal rus es zifra en... la integritat, la universal harmonia, la unió de tota la humanitat. L'aparició de Puixkin ens il·lustra àdhuc de la nostra futura actuació. L'ànima rusa, la idea rusa ha tingut també altres intèrprets al costat de Puixkin, però només en ell va manifestar-se en tota la seva plenitud, com un fet total i consumat."

UNA ACTITUD DE PUIXKIN

En una esquemàtica biografia de la dissortada i gloriosa vida de Puixkin, editada pel Casal de la Cultura amb motiu de "L'exposició de Puixkin", celebrada durant el mes d'abril, trobem la reproducció d'un quadre externament i pictòricament ingenu que és, a la vegada, ple de profund sentit evocatiu. L'epígraf posat al peu d'aquesta il·lustració,



PUIXKIN

"¿Què hi fa que el poble, en el grau actual de la seva evolució, no entengui Puixkin? El comprendre més tard i en els seus poemes aprendrà a conèixer-se."

DEFINICIÓN DE PUIXKIN

Manllevem encara a Dostoyevski, aquesta definició de l'obra de Puixkin, que traduí del "Diari d'un escriptor":

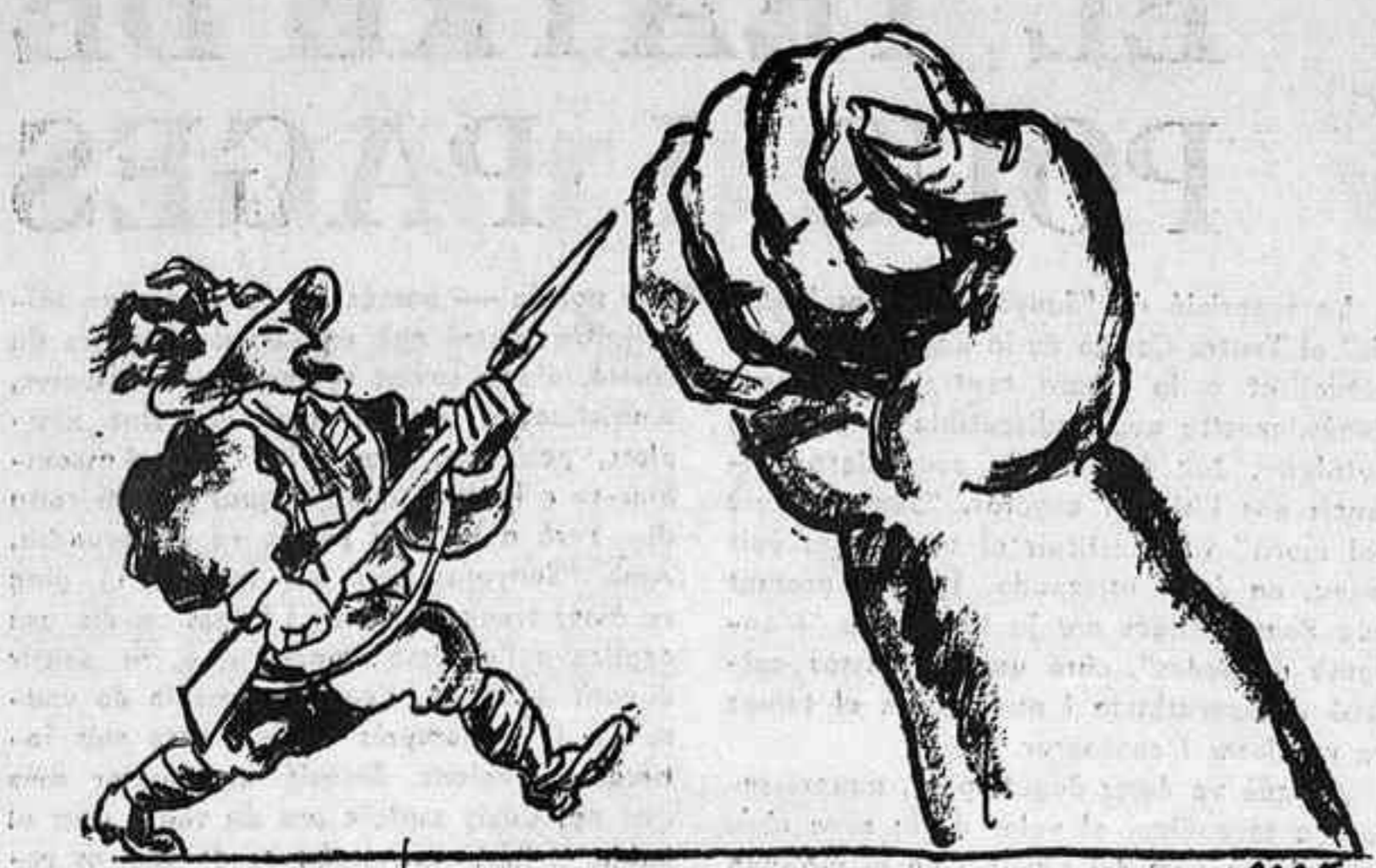
"Cada vegada — escriu — veiem més clarament l'enorme transcendència de Puixkin, malgrat algunes estranyes opinions literàries que sobre aquest gran poeta, han estat emeses durant aquests últims temps en dues revistes... Sí, nosaltres veiem precisament en Puixkin la confirmació de tota la nostra idea. La seva significació en el desenvolupament de la nostra pàtria és profunda. Per a tots els russos representa la viva demostració, en tota la seva plenitud artística, d'allò que és l'ànima rusa, vers on tendeixen les seves forces i quin és l'ideal de l'home rus. L'aparició de Puixkin és la prova que l'antiga civilització ha madurat fins a donar els seus fruits, i que els seus fruits no són menys estimables sinó esplèndids. Tot el que de nosaltres mateixos poguéssim saber mitjançant el

diu textualment: "Puixkin llegeix les seves poesies al Liceu l'any 1815."

1815. Puixkin liceista, adolescent de setze anys, es troba al centre d'un saló daurat, entre un ròdol formós de popes, generals aristòcrates... El cos test, el braç dret en un gest declamatori que l'eleva, la mà esquerra cenyint el full de paper on el poema escrit ressona ara entre els seus llavis càlids i sensuais. L'actitud, per a un poeta adolescent, no pot ésser més bella: plasticitat de semidéu; alegoria de vident a l'hora de profetitzar la futura llibertat dels pobles. El cos erecte, el cap — aureolat d'uns rinxols de cabells corgolats — rígid, lleugerament tirat enrera perquè la mirada trobi camí per damunt les muredes benignes o mofetes de la gent que l'envolta. I, tot ell, convertit en Verb. exultant, tant com del seu futur, del futur de la seva pàtria, venjant-se de la seva vida i de la seva mort saltant enllà dels segles.

"Puixkin llegeix les seves poesies al Liceu, l'any 1815": com si, profètic, llegís les noves taules de la Llei o el missatge de la llibertat de tots els pobles.

Xavier BENGUEREL



SALUTACIO ANTIFEIXISTA, per MATEOS
La significació actual del puny clos.

COPS DE BEC

ANGLATERRA, PAIS D'HOMES GRANS

Fracassat com a candidat a la Presidència de la República, Clemenceau va anar-se'n a caçar tigres a l'Índia. A Bombay va rebre'l el virrei Lord Reading, amb el qual es coneixien de quan el darrer havia passat per París, de camí cap als Estats Units, on anava a gestionar l'emprestit franco-anglès.

Clemenceau, durant la conversa, digué al virrei:

—Sabeu que he conegut Chamberlain?

—Es un gran home — contestà Lord Reading.

—I Balfour?

—Un altre gran home.

—I Lloyd George.

—Un més gran home.

—Venturós país — afegí, amargament Clemenceau —, aquell en el qual els homes que el serveixen són qualificats de grans... Digueu-me, excel·lència... ¿Hi ha, almenys, grans tigres en la vostra jungla?

Cadascun procura guardar tant com pot les aparences, mantenir l'equilibri i ofegar els eructes.

Mentre esperen que el tren arrenqui, l'un pregunta a l'altre, en el to més natural i després d'aquest món:

—Porteu hora, "míster"?

L'interpel·lat s'ajup polidament, treu de la butxaca una cigarrera, l'obre, la mira uns segons i diu:

—Amb molt de gust, "míster". Som a dijous.

El primer "gentleman" es doblega cimb aire reverencial i en un to tot decidit fa:

—Qui ho havia de dir! Justament és l'estació on jo he de baixar.

"AGREEMENT-GENTLEMAN"

Dos anglesos, integralment correctes i integralment beguts, i que no es coneixien, pugen en el mateix vagó, en una estació-neta dels afores de Londres.



EX-FUMADORS, per ALPRESA
— Tu fumes?
— No fumis, home, no fumis!



— Ja no ets filatèlic?
— No. Ara soc burillòfil.

**Aquest número
ha passat per
la censura**

UN NEGRE AL CAPITOLI

—El vostre nom? — pregunta el comissari de policia de Washington a un macip negre conduït davant seu per dos agents.

—Fulton Bond.

—La vostra edat?

—Vint-i-dos anys.

—La vostra adreça?

—El Capitoli dels Estats Units.

Efectivament, aquell xicot negre, sense feina, havia aconseguit d'entrar al Capitoli, en el subsòl del qual vivia des de feia mesos. Menjava de les escorrialles que trobava al bar del Congrés i dormia damunt un jaç d'expedients. Fins la nit que un guardià descobrí un parell de sabates, dins les quals hi havia els peus d'aquell negre que vivia només que al Capitoli, seu del Parlament dels Estats Units d'Amèrica...

WELLS I CHARLOT

Quan H. G. Wells estigué a Hollywood, fou hoste de Charlie Chaplin, que obsequià amb un superb sopar el gran escriptor an-

glès. A les postres, Cecil B. de Mille, que assistí al banquet, demanà a l'autor de "L'home invisible" que opinés sobre el seu amfitrió. I Wells digué:

—Planyo de tot cor Charlie Chaplin. És l'únic home per al qual no existeix Charlot.

AIRE DE PRIMAVERA

En arribar la primavera, qualsevulla primavera de les que nosaltres, fins dos anys enrera, encara saludàvem amb versos i ulls esbatanats per no deixar escapar un alé de l'encís que vessava pròdigament la Rambla a l'hora d'entrada i sortida de botigues i despatsos, Rodin, el gran escultor, tenia el costum d'anar-se'n a passejar pel jardí del Museu Cluny de París. S'asseia damunt qualsevol fragment monolític i des d'allí contemplava les monstruoses bèsties de pedra arrupides entre l'aura i els boixos i que en arribar el bon temps es cobrien d'una herba tota nova. En els fronts dels unicorns i en les ales de les quimeres reverdia la molsa. I Rodin fruïa l'espectacle d'acord amb el seu tarannà, un bon xic autoritari. Millor dit, empinant-se quan un passejant s'interposava entre ell i aquelles pedres venerables.

Una vegada que una mitja virtut, refiada, potser, de cridar l'atenció de l'escultor, romania, palplantada davant d'ell, Rodin va dir-li, tan amablement com pogué:

—Veiam, "ma chère enfant"... ¿Us heu entestat a tapar-me aquest unicorn perquè us creïeu, potser, més bella que ell?

UNA HISTORIA D'UNA NINA

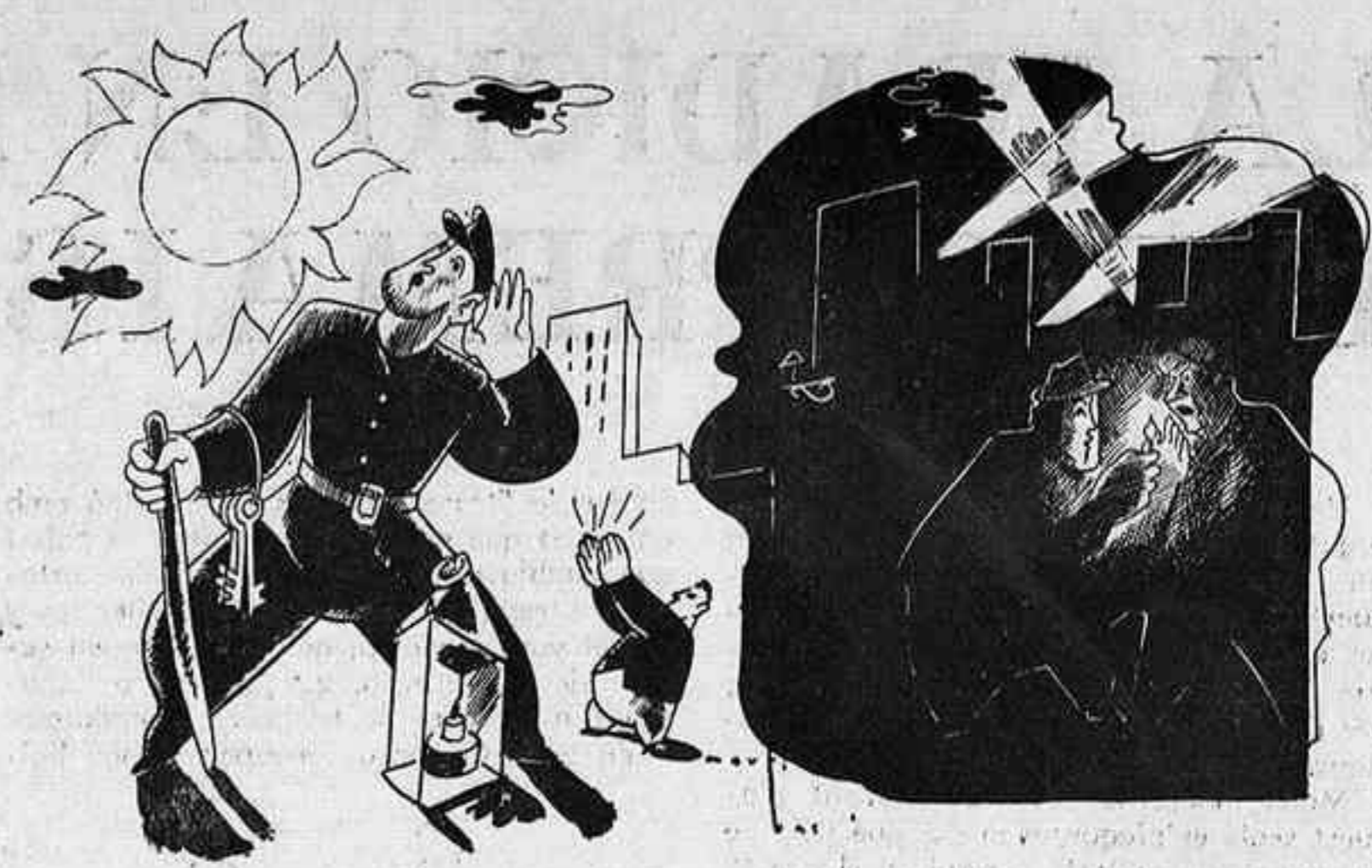
A la Montserrat va caure-li de les mans una nina molt bonica que les noies del Sorsors Roig van portar-li per Cap d'Any, perquè és molt bona minyona i el seu pare és al front. Amb la caiguda la nina va quedar amb un sol braç. Però la Montserrat, que és llesta com una centella, la va dur a una botiga que curen les nines malaltes i que li ve de camí quan va i ve de l'escola. Al cap de tres dies va anar a cercar-la, com el botiguer li ho havia dit. Però l'home en tenia tantes de nines acabades de curar, que per molt que cerqués no trobava la de la Montserrat. Fins que ella, per ajudar-la a cercar, li va dir:

—Es rossa i es diu Paulina com la germaneta que se'm va morir, sap?

TOT S'APUJA

Amb motiu de la publicació al "Diari de Catalunya" de l'article del jove literat Lluís S. Rossinyol, declarant-se públicament deixeble de Francesc Pujols, en els nuclis que s'interessen per les doctrines tan arreladament catalanes del filòsof de la Torre de les Hores, hom ha parlat del camí que va fent la Hiparxiologia, considerant-la com una obra del dia a desgrat de fer set anys de la seva publicació.

Un amic del filòsof, dels que senten el



ELS CANVIS D'HORA, per MARTI BAS
— Me'n vaig a dinar, vols venir a fer el vermut?

vent i no saben el torrent, havent oït aquests comentaris li deia:

—La teva obra deu valer molt, perquè veig que va pujant.

—Si no l'han apujada — li va respondre Pujols — valia cinc pessetes.

UNA PESSETA D'HIPARXIOLOGIA

Conten que quan Madame Stael va fer el seu cèlebre viatge per Alemanya, un dia, de sobretaula amb el filòsof Fichte, li va dir, com aquell que no diu res, que li expliqués el seu sistema filosòfic en dues paraules.

Francesc Pujols, un dia comentant aquesta anècdota, deia que era molt freqüent el cas de gent que li demanaven que els expliqués en dos minuts el que a ell li havia costat trenta anys d'estudis. No volent llegir la Hiparxiologia, que explica clarament tot el pensament del filòsof català, esperen que els ho donin tot fet.

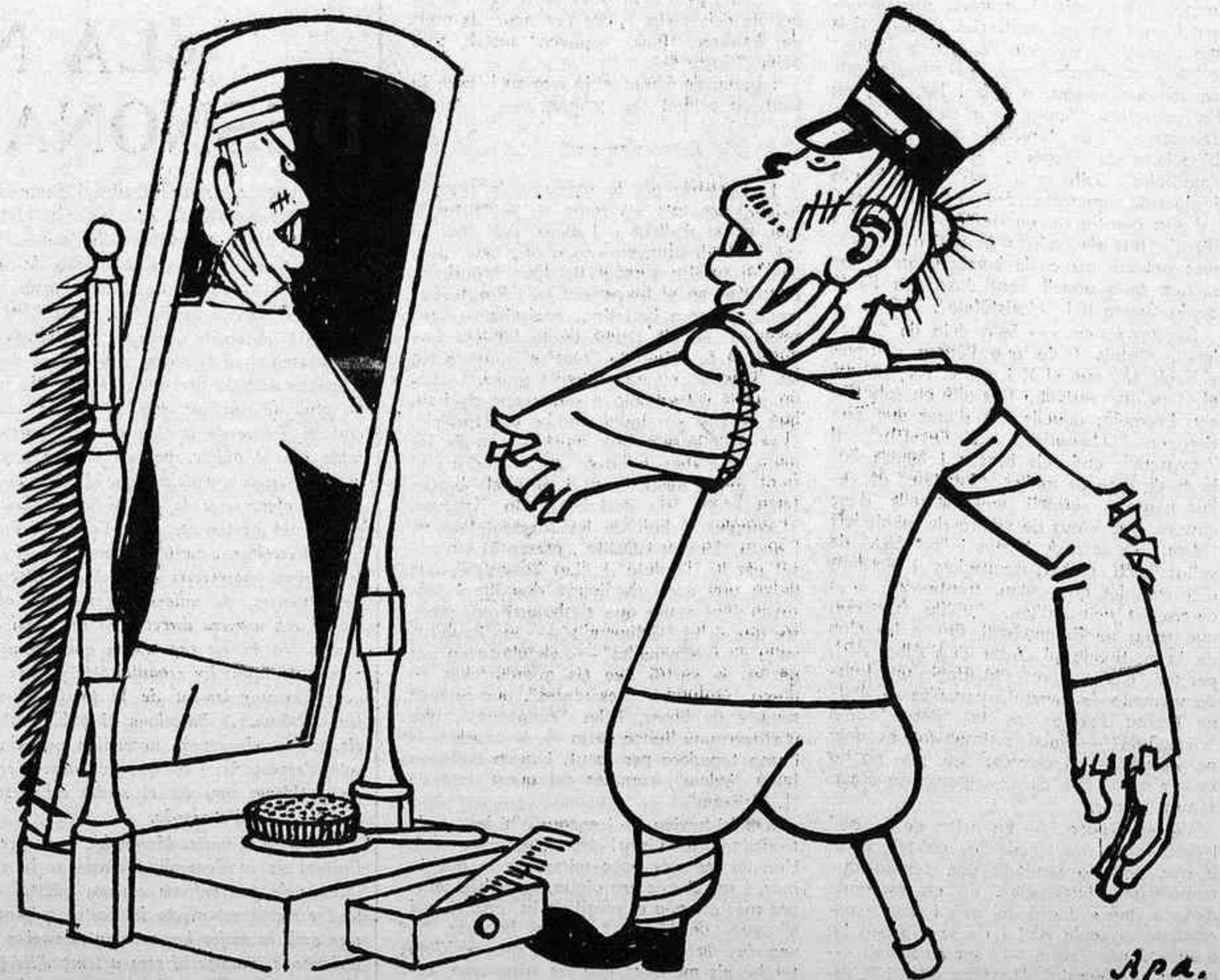
—Un dia — ens deia Francesc Pujols —, un curiós que vaig conèixer em va dir que



ESPECULADORS, per MARTI BAS
— Amb què especulaves?
— Amb específics contra el mal de pedra.



ENTRE EMBOSCATS, per PORTA
— La meua dona amb un altre i no poder dir res per no comprometre'm.



ELS «GUAPOS», per APA
[Així, doncs, jo no seria tan «guapo» com em pensava]